

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 3

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №8 від 31.08.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор з філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Живко Зінаїда – д.е.н, проф, професор кафедри менеджменту, Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна; *Коваленко Юлія* – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Завербний Андрій* – д.е.н, професор, професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна;

Вдовенко Наталія – д.е.н., професор, завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна; *Новіченко Людмила* – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Феньвеш Вероніка – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор, Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина;

Дунай Анна – доктор філософії з галузі економіки, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, кафедра соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

3. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (2023. augusztus 31-i 8. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – *Prof. Dr. Bacsó Róbert*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – *Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – *dr. Makarovics Viktória*, gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – *dr. Loszkorih Gabriella*, PhD, tanszékvezető helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. RFKMF, Ukrajna; *Prof. Dr. Vnukova Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszékének professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Zivko Zinaida* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Menedzsment Tanszék professzora, Lembergi Állami Belügyi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Kovalenko Julia* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék professzora, Állami Adóegyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Bondárúk Tajiszija* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Prof. Dr. Záverbnij András* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Vdovenkó Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; *dr. Novicsenko Ljudmila* – gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Dr. habil. Fenyves Veronika* - PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; *Dr. habil. Ing. Machová Renáta* – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; *Dr. Illés Bálint Csaba* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Dunai Anna* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Péti Márton* - PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kutatási, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; *Dr. Szász Levente* - PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 3. szám (2023). 401 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

A nyomtatott tömegetájékoztatói eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma

KB 25089-15029P 2021. november 8.

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 3

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The **journal** is included in Category "B" according to the "**List of scientific professional editions of Ukraine**, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 8 dated August 31, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief , managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* - Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Zinaida Zhyvko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Management, Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, J. Selye University, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* - Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* - Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, department of geography and planning, corvinus university of budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 3 (2023) 401 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics." intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KV No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove, Zakarpattia region, Ukraine, 90202

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Вдовенко Н., Коваль В., Зось-Кіор М. Регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі	13
Ганусич В., Солнокі П. Кореляційний аналіз інфляції та безробіття в Україні та країнах Європейського союзу	25
Потокі Г., Лоскоріх Г., Перчі О. Виклики менеджменту мікро- та малих підприємств: статистичний аналіз в Україні та Угорщині	39
Толмейнер Г., Гашпар Ш., Товт М. Оцінка бережливості процесів вирощування молочних корів із розробкою математичної моделі	54
Нікош Б.-Р., Керестуш Г., Панкотай Ф.-М. Аналіз маркетингової діяльності угорських постачальників сфери розміщення та малих підприємств громадського харчування у соціальних мережах на основі Lean-принципів	65
Макларі Е. Економічне порівняння класичних автомобілів з електромобілями	75
Еперьські З. Енергетична економіка Угорщини та Австрії в умовах трансформації глобального середовища	86
Горват А.-Б. Використання хмарних рішень та аналіз їх впливу на угорський малий та середній бізнес	101
Барабашне Карпаті Д., Чакне Філеп Ю. Компетенції студентів та очікування роботодавців щодо компетентностей у підготовці вчителів з економіки	112
Феєш Н. Стан української економіки під час епідемії коронавірусу	122
Мохачі М., Феньеш Г. Кар'єрні та сімейні плани студентів вищої освіти як фактори ризику для управління персоналом їхніх майбутніх роботодавців	140
Боджаар-Урбан Є., Барці Ю. Економічна ефективність інновацій в закладах культури: на прикладі музеїв	158
Череп А., Воронкова В., Андрюкайтене Р. Денисенко М. Соціально-економічна безпека у контексті міжнародного економічного клімату задля забезпечення конкурентоспроможності економіки	172
Череп О., Бехтер Л., Таболкін В. Методи безперервного професійного розвитку персоналу підприємств	180

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Бачо Р., Вірліч Ш. Аналіз бізнес-процесів компанії: досвід в Україні та міжнародна практика	188
Пойда-Носик Н., Неймет Е., Калман Б.-Г. Конативний підхід до формування фінансової особистості	201
Кучеркова С., Матвієнко Г. Державна підтримка та регуляторні заходи для розвитку штучного інтелекту в енергетичному секторі України	215
Будої Е. Деніч Е. Фінансова сміливість покоління Z	227
Керешші Л.-І., Максим Дьєрдьне Надь Т. Пенсійна система Угорщини: демографічні виклики та превентивні заходи для їх подолання	242
Огородник В., Варцаба В., Макарович В. Капітальні інвестиції в нерухомість України у сучасних реаліях	258
Піоноро Р., Шебештьєн З. Інтегративний огляд критеріїв ранжування управління портфелем проєктів для розуміння процесу прийняття рішень	271
Олейнікова Л., Лищенко О. Європейський досвід формування механізмів зменшення адміністративного навантаження на платників податків	288

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Хомин П. Капітал і податкова політика: камо грядеши?	299
Вигівська І., Грицак О., Шебештьєн Е. Організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку та аудиту операцій з інвестиційною нерухомістю	308
Фіреді-Філеп Ю., Варконіне Югас М. Облік доходів за національними та міжнародними стандартами в Угорщині	328
Кошіль А., Мельянова Л. Управлінська звітність в інформаційно-технологічному забезпеченні	338
Лоскоріх Г. Особливості професії податкового консультанта в Угорщині	345
Стащенко Ю., Гавриловський О. Міжнародний досвід з питань трансфертного ціноутворення	358
Борзан А., Кардош Б. Оцінка здобувачами викладання облікових дисциплін із застосуванням цифрових технологій	368
Товт Е., Вереш Д. Деякі особливості функціонування та управління церквами в Угорщині: облікові аспекти	382
Вимоги до оформлення публікацій	393

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Vdovenkó N., Kovály V., Zosz-Kior M. Vidékfejlesztés szabályozása a mezőgazdasági termékek import helyettesítésére, figyelembe véve a decentralizációt és a nemzetközi kereskedelem befolyását	13
Hanuszics V., Szolnoki P. Az infláció és a munkanélküliség közti korreláció elemzés Ukrajnában és az Európai Unió országaiban	25
Pataki G., Loszkorih G., Pércsi O. A mikro- és kisvállalkozások menedzsment kihívásai: statisztikai elemzés Ukrajnában és Magyarországon	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. A tejelő tehenek nevelési folyamatainak takarékoságának értékelése matematikai modellezés segítségével	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.- M. A magyar szállásadók és vendéglátó kkv-k közösségi média marketing tevékenységének elemzése a LEAN elvek alapján	65
Maklári E. A hagyományos meghajtással működő és az elektromos autók gazdasági összehasonlítása	75
Eperjesi Z. Magyarország és Ausztria energiagazdasága az átalakulóban lévő globális környezetben	86
Horváth Á-B. A magyarországi KKV-k által alkalmazott felhő-alapú megoldások és annak hatásainak elemzése	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Hallgatói kompetenciák és munkáltatói kompetenciaelvárások a közgazdásztanár-képzésben	112
Fejes N. Az Ukrán gazdaság helyzete a koronavírus-járvány idején	122
Mohácsi M., Fényes H. Felsőoktatási hallgatók karrier- és családtervei, mint kockázati tényezők jövőbeli munkaadók HR-menedzsmentje számára	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. A kulturális intézmények innovációinak gazdasági eredményessége: a múzeumok példáján	158
Cserep A., Voronkova V., Andrukájtene R, Deniszenkó M. Társadalmi-gazdasági biztonság a nemzetközi gazdasági környezet összefüggéseiben a gazdaság versenyképességének biztosításához	172
Cserep O., Behter L., Tabolkin V. A vállalati személyzet folyamatos szakmai fejlődésének módszerei	180

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

Bacsó R., Virlics S. A vállalat üzleti folyamatainak elemzése: Ukrajnai tapasztalat és nemzetközi gyakorlat	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A pénzügyi személyiség célzott vizsgálata három korcsoportban	201
Kucserková Sz., Mátvienko G. Állami támogatás és szabályozási intézkedések a mesterséges intelligencia fejlesztésére az ukrán energiaszektorban	215
Budai E. Denics E. A Z generáció pénzügyi bátorsága	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Magyarország nyugdíjrendszere, demográfiai trendekből adódó kihívásai és az azokkal szembeni intézkedések	242
Ohorodnik V., Varcaba V., Makarovics V. Tőkebefektetések a jelenkori ukrajnai ingatlanpiacon	258
Pionório P., Sebestyén Z. A projektportfólió-kezelés rangsorolási kritériumainak integrált áttekintése a döntéshozatali folyamat megértéséhez	271
Olejnikova L., Liscenkó O. Európai tapasztalatok az adófizetők adminisztratív költségeit csökkentő mechanizmusok kialakításában	288

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Homin P. Tőke- és adópolitika: merre jár?	299
Vigivszka I., Hricák O., Sebestény E. Befektetési ingatlannal lebonyolított ügyletek könyvelésének, könyvvizsgálatának szervezési és módszertani támogatása	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Bevétel elszámolás a magyar nemzeti és a nemzetközi számviteli szabályozásban	328
Kosily A., Melyánkova L. Vezetői jelentéskészítés az információs technológiai támogatás rendszerében	338
Loszkorih G. Az adótanácsadói szakma sajátosságai Magyarországon	345
Sztasenkó J., Havrolovszkij O. Nemzetközi transzferárazási tapasztalat	358
Borzán A., Kardos B. A digitális módszerekkel támogatott számvitel tanítás hallgatói minősítése	368
Tóth E., Vörös Gy. Az egyházi működés és gazdálkodás néhány sajátossága Magyarországon: számviteli aspektusok	382
Publikációs követelmények	393

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Vdovenko N., Koval V., Zos-Kior M. Regulation of agricultural development for import substitution of agricultural products taking into account decentralization and impact of international trade	13
Hanusych V., Solnoki P. Correlational analysis of inflation and unemployment in Ukraine and the countries of the European Union	25
Pataki G., Loskorikh G., Perchy O. Managerial challenges for micro and small enterprises: statistical analysis in Ukraine and Hungary	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. Lean performance evaluation of dairy cow farming processes with mathematical model development	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.-M. Analysis of social media marketing activities of Hungarian accommodation providers and catering SME's from the aspect of lean principles	65
Maklári E. Economic comparison between conventionally powered and electric cars	75
Eperjesi Z. The energy economy of Hungary and Austria in the conditions of the transformation of the global environment	86
Horváth Á-B. Cloud-based solutions used by hungarian SMEs and analysis of its effects	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Competences of students and expectations of employers regarding competencies in the training of teachers in economics.	112
Fejes N. The situation of the Ukrainian economy during the coronavirus pandemic	122
Mohácsi M., Fényes H. Career and Family Plans of Higher Education Students as Risk Factors for their future employers' HR Management	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. Economic efficiency of innovations in cultural institutions: the case of museums	158
Cherep A., Voronkova V., Andriukaitene R., Denysenko M. Socio-economic security in the context of the international economic climate to ensure the competitiveness of the economy	172
Cherep O., Bexhter L., Tabolkin V. Methods of continuous professional development of enterprise personnel	180

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Bacho R., Virlich S. Analysis of company's business processes: experience in Ukraine and international practices	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A conative approach to financial personality	201
Kucherkova S., Matvienko G. State support and regulatory measures for the development of artificial intelligence in the energy sector of Ukraine	215
Budai E., Denich E. The financial bravery of generation Z	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Hungary's pension system: demographical challenges and preventive measures	242
Ohorodnyk V., Vartsaba V., Makarovych V. Real Estate Capital Investments in Ukraine in the Modern Realities	258
Pionório P., Sebestyén Z. An integrative review of project portfolio management ranking criteria - understanding better the decision-making process	271
Oleynikova L., Lyshchenko E. European experience of reducing the administrative burden on taxpayers	288

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Khomyn P. Capital and tax policy: Quo Vadis?	299
Vyhivska I., Hrytsak O., Shebeshten E. Organizational and methodological support for accounting and auditing of the investment real estate transactions	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Accounting of revenue in Hungarian national and international accounting regulations	328
Koshil A., Meliankova L. Managerial reporting in information technology support	338
Loskorikh G. Features of the tax consultant profession in Hungary	345
Stashenko Yu., Gavrylovskiy O. International experience in transfer pricing	358
Borzán A., Kardos B. Students' opinion of digital accounting teaching	368
Tóth E., Vörös Gy. Some features of church operation and management in Hungary: accounting aspects.	382
General requirements for manuscripts	393

DOI <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-3-172-179>
УДК 330:334:339

Алла ЧЕРЕП

д.е.н., професор,
академік НАН ВО України,
Запорізький національний університет,
м.Запоріжжя, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5253-7481

Валентина ВОРОНКОВА

доктор філософських наук, професор,
академік НАН ВО України,
завідувачка кафедрою менеджменту організацій та управління проектами, Інженерний
навчально-науковий інститут ім.Ю.М.Потебні,
м.Запоріжжя, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0719-1546

Регіна АНДРІЮКАЙТЕНЕ

доктор PhD соціальних наук (менеджмент), доцент,
викладач, Литовський університет спорту
м. Каунас, Литва
ORCID ID 0000-0002-0691-7333

Максим ДЕНИСЕНКО

Докторант PhD,
Запорізький національний університет,
м.Запоріжжя, Україна

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У КОНТЕКСТІ
МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО КЛІМАТУ ЗАДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ**

***Анотація.** Встановлено, що поняття соціально-економічної безпеки пов'язане з процесами глобалізації та інтеграції і визначає перебудову національної економіки відповідно до існуючих правил взаємодії зі світовою економікою. Міжнародні організації вказують на вразливість національної економіки та необхідність забезпечення конкурентоспроможності України, що вимагає уваги до широкого спектру економічних та неекономічних факторів у контексті управління регіональним та національним соціально-економічним розвитком. Тож, аналізуючи спектр загроз соціально-економічній безпеці, зазначаємо, що щонайменше дві третини загроз безпосередньо пов'язані з питанням конкурентоспроможності національної економіки, а третина - з нераціональною економічною політикою в соціальній та екологічній сферах. Цей виклик стосується реалізації стратегії соціально-економічного розвитку країни, забезпечення стійкого балансу між внутрішніми і зовнішніми інтересами та відстоювання стратегічних і тактичних інтересів, що вимагає дослідження соціально-економічної безпеки. Встановлено, що соціально-економічна безпека пов'язана із розвитком людського потенціалу, екологічної безпеки та забезпечення економічного розвитку на засадах інноваційної діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності економіки держави. Визначено, що гуманітарні, екологічні та економічні питання надзвичайно тісно взаємопов'язані. Аналіз безпеки в міжнародному економічному контексті та розробка комплексної системи управління ризиками показує, що гуманітарна безпека охоплює всі найважливіші питання, що стоять*

перед сучасним світом, включаючи мир, права людини, нерівність, здоров'я, харчування, освіти, зайнятість, безпеку громад та особисту безпеку, енергетику, забруднення, біорізноманіття і, звичайно ж, зміну клімату. Запропоновано основні цілі, які відповідають компетенціям інноваційної спільноти, ґрунтуються на доцільності формування соціально- економічної безпеки і направлені на забезпечення конкурентоспроможності економіки держави.

Ключові слова. Конкурентоспроможність, науково-технічний прогрес, потенціал, соціально-економічна безпека, безпека людини, людський розвиток.

JEL Classification: F47, O15.

Absztrakt. Megállapítást nyert, hogy a társadalmi-gazdasági biztonság fogalma a globalizációs és integrációs folyamatokhoz kapcsolódik, és meghatározza a meglévő világgazdasággal való interakciók szabályai szerinti nemzetgazdaság szerkezet átalakítását. A nemzetközi szervezetek jelzik a nemzetgazdaság sérülékenységét és Ukrajna versenyképességének biztosításának szükségességét, ami a regionális és nemzeti társadalmi-gazdasági fejlődés irányításával összefüggésben a gazdasági és nem gazdasági tényezők széles körére való odafigyelést igényli. Ezért a társadalmi-gazdasági biztonságot fenyegető veszélyek spektrumát elemezve megállapítható, hogy a fenyegetések legalább kétharmada közvetlenül a nemzetgazdaság versenyképességének kérdéséhez kapcsolódik, egyharmada pedig az irracionális gazdaságpolitikához a szociális és környezeti szférában. Ez a kihívás az ország társadalmi-gazdasági fejlesztési stratégiájának megvalósítását, a belső és külső érdekek stabil egyensúlyának biztosítását, valamint a stratégiai és taktikai érdekek védelmét érinti, ami a társadalmi-gazdasági biztonság tanulmányozását igényli. Megállapítást nyert, hogy a társadalmi-gazdasági biztonság összefügg a humánpotenciál fejlődésével, a környezetbiztonságával és az innovatív tevékenységeken alapuló gazdaságfejlesztés biztosításával a nemzetgazdaság versenyképességének érdekében. Megállapítottuk, hogy a human, környezetvédelmi és gazdasági kérdések rendkívül szorosan összefüggenek egymással. A biztonság nemzetközi gazdasági kontextusban történő elemzése és egy integrált kockázatkezelési rendszer kialakítása azt mutatja, hogy a human biztonság a modern világ minden legfontosabb kérdését lefedi, beleértve a békét, az emberi jogokat, az egyenlőtlenséget, az egészségügyet, a táplálkozást, az oktatást, a foglalkoztatást, a közösség és egyén biztonságát, az energiaügyet, környezetszennyezést, biológiai sokszínűséget és természetesen az éghajlatváltozást. A társadalmi-gazdasági biztonság kialakításának célszerűségére alapozva, az nemzetgazdaság versenyképességének biztosítását célzó, az innovatív közösség kompetenciájának megfelelő főbb célokat javasoljuk.

Kulcsszavak: Versenyképesség, tudományos és technológiai haladás, potenciál, társadalmi-gazdasági biztonság, ember biztonság, humán fejlődés.

Abstract. It is determined that the concept of socio-economic security is connected with the processes of globalization and integration and determines the restructuring of the national economy in accordance with the existing rules of interaction with the world economy. International organizations point to the vulnerability of the national economy and the need to ensure Ukraine's competitiveness, which requires attention to a wide range of economic and non-economic factors in the context of managing regional and national socio-economic Development. Therefore, analyzing the range of threats to socio-economic security, we note that at least two-thirds of threats are directly related to the competitiveness of the national economy, and one-third - to irrational economic policies in the social and environmental spheres. This challenge concerns the implementation of the country's socio-economic development strategy, ensuring a stable balance between internal and external interests, and defending strategic and tactical interests, which requires a study of socio-economic security. It is determined that socio-economic security is connected with the development of human potential, environmental safety and ensuring economic development on the basis of innovation activity in order to ensure the competitiveness of the economy of the State. It is determined that humanitarian, environmental and economic issues are extremely closely interrelated. Analyzing security in the international economic context and developing a comprehensive risk management system shows that

humanitarian security covers all the most important issues facing the modern world, including peace, human rights, inequality, health, nutrition, education, employment, community security and personal security, energy, pollution, biodiversity and, of course, climate change. The main objectives that correspond to the competencies of the innovation community, are based on the expediency of forming socio-economic security and are aimed at ensuring the competitiveness of the economy of the State have been proposed.

Keywords. *Competitiveness, scientific and technological progress, potential, socio-economic security, human security, human development.*

Постановка проблеми. Важливість дослідження формування соціально-економічної безпеки як чинника забезпечення конкурентоспроможності економік в умовах фрагментованого світу не викликає сумнівів. По-перше, ця тема обумовлена відсутністю розробленої концепції системи соціально-економічної безпеки, яка має бути операціоналізована на національному рівні, враховуючи ситуацію в умовах фрагментованого світу, недостатній рівень науково-технічного потенціалу, втрату лідерства на ключових напрямках науково-технічного прогресу, багато секторів економіки, що не є доцільним, зважаючи на високий рівень зношеності матеріально-технічної бази в По-друге, у широкому розумінні соціально-економічна безпека не може бути відокремлена від національної безпеки та національних інтересів України, наявних ресурсів, рівня розвитку країни та вразливості економіки в міжнародному економічному контексті.

По-третє, підвищити рівень соціально-економічної безпеки держави можливо шляхом удосконалення державного регулювання економічного зростання та підготовки концептуальних і програмних документів щодо інноваційного розвитку стійких систем з метою забезпечення конкурентоспроможності української економіки та створення комплексної системи управління ризиками. По-четверте, для реалізації інноваційного розвитку сталих систем сучасного економічного розвитку необхідно проводити активну антиінфляційну, грошово-кредитну, монетарну та фіскальну політику держави, спрямовану на підтримку реального сектору економіки та стимулювання і підтримку розвитку ринку інноваційної, високотехнологічної продукції та продукції з високою доданою вартістю. Інноваційно-цифрова модель економічного розвитку на основі стратегії ринкових перетворень, орієнтованої на формування інноваційної моделі економічного розвитку, здатна забезпечити Україні конкурентні переваги серед розвинених країн світу з метою реалізації національних інтересів України в міжнародних економічних відносинах та забезпечення необхідного рівня соціально-економічної безпеки.

Метою даного дослідження є розгляд теоретичних та практичних аспектів соціально-економічної безпеки як чинника забезпечення конкурентоспроможності економік в умовах фрагментованого світу.
Методологія. Порівняльний аналіз є одним з основних методів дослідження, що використовується для економічної оцінки динаміки та структури зміни ключових індикаторів і діагностики економічної безпеки. Контент-аналіз - для

вивчення таких документів, як накази регіонального економічного розвитку, нормативно-правові акти, урядові дорожні карти, стратегії та програми, прогнози, статистичні дані та меморандуми. *Об'єктом дослідження* є соціально-економічна безпека як соціально-економічне явище. *Предметом дослідження* є забезпечення конкурентоспроможності економік в умовах розділеного світу через соціально-економічну безпеку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Це пов'язано з вимогами, які сучасна економіка ставить перед науковою спільнотою. У сучасній вітчизняній науковій доктрині напрацьовано чимало визначень економічної безпеки, деякі з яких суттєво відрізняються між собою. Дослідженню Баланюк І.Ф. [1], Максимюк М.М. [1], Глазов О.В. [2], Коленда Н.В. [3], Нижник В.М. [4], Романовська Ю.А. [5], Романова А.А. [6], Сиволап Л.А. [7], О. В. Безпалько [8], А. Д. Бергер [8], Т. М. Березянка [8], О. І. Драган [8], Л. М. Мазник [8], А. О. Левчук [8], О. М. Олійниченко [8], Л. І. Тертична [8], Н. М. Чеснік [8], О. А. Чигринець [8], Тітко Е.В. [9], Утенкова К.О. [10], Чижов Д. А. [11]. Тож, при великій кількості напрацювань, невирішеними питаннями залишаються аналіз проблем безпеки у контексті міжнародного економічного клімату з метою створення комплексної системи контролю ризиків та забезпечення конкурентоспроможності економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейська інтеграція України має велике значення для створення ефективного мегаекономічного простору стабілізуючої європейської економіки, адаптивності національної економіки до умов світового ринку, використання конкурентних переваг національної економіки за рахунок впровадження інновацій, необхідності формування інноваційних концепцій розвитку сталих систем на національному рівні, досягнення європейського (міжнародного) рівня та має вирішальне значення для якості життя громадян.

Соціально-економічна безпека України в умовах економічної інтеграції в європейську економічну систему - це стан економічної та соціальної сфери держави, який реалізується шляхом удосконалення державного регулювання економічного зростання та розробки концептуальних програм створення інноваційного розвитку сталих систем на національному рівні та в європейському просторі. Потреба в інноваційних методах розвитку в Україні, найбільш перспективних для економічного зростання та конкурентоспроможності України, створює необхідні умови для інноваційної діяльності.

Найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу є падіння рівня інфляції, корупція, податковий тиск та адміністративні реформи, які впливають на загальний рівень соціальної та економічної безпеки держави. Тому для оцінки нових викликів і загроз необхідно переглянути класифікацію соціальних і національних інтересів України з урахуванням геополітичних викликів, що постали перед країною, та досвіду реалізації стратегії національної економічної безпеки [12].

Безпека людини спрямована на досягнення 17 Цілей сталого розвитку ООН, які вже схвалили і мобілізували 193 країни. Гуманітарна безпека може мобілізувати широку підтримку зобов'язань, вже взятих на себе урядами, агентствами ООН, місцевими громадами, бізнесом, неурядовими та релігійними організаціями, щоб зробити розділений і фрагментований світ кращим і безпечнішим місцем для всіх у контексті соціально відповідального врядування [13].

Безпека більше не стосується лише державної чи військової безпеки, а має охоплювати всі аспекти людського добробуту, включаючи здоров'я, харчування, зайнятість, рівень життя, освіту, соціальну довіру та соціальну толерантність. Безпека людини - це широкий концептуальний підхід, який може бути застосований до всіх сфер політики розвитку. Такий інтегрований підхід може прискорити позитивні дії, спрямовані на подолання таких загроз, як пандемії та зміна клімату, скоординувати та прискорити реалізацію ЦСР і зміцнити багатостороннє співробітництво. Безпека людини - це процес, який може і повинен застосовуватися для покращення реалізації всіх соціально схвалених цілей, пов'язаних з правами людини та людським розвитком. Безпека людини - це про те, щоб поставити людину в центр розвитку. Безпека людини є об'єднуючою силою, яка слугує базовою основою для підвищення ефективності широкого спектру пріоритетних соціальних цілей. Безпека людини є соціальною, екологічною та економічною метою сталого розвитку (ЦСР), яка забезпечує конкурентоспроможність економіки та є чинником її інноваційного розвитку [14].

Екологічна безпека все більше впливає на інші безпекові виклики, такі як конфлікти, охорона здоров'я та мобільність населення. Запобігання деградації довкілля, небезпечним змінам клімату та втраті біорізноманіття може зменшити цей вплив у майбутньому. Екологічна безпека має бути частиною будь-якої програми миру і безпеки, щоб максимально сприяти прийняттю рішень і формуванню політики, спрямованих на досягнення ЦСР. Глобальну екологічну безпеку можна покращити шляхом посилення координації та співпраці на місцевому, національному, регіональному та глобальному рівнях управління. Інтеграція та розширення існуючих рішень, таких як відновлення земель у країнах з низьким та середнім рівнем доходу, є одним з багатьох розумних способів досягнення екологічної безпеки. Стійкість є одним з ключових елементів у вирішенні проблеми екологічної безпеки в довгостроковій перспективі.

Стійкість також має практичні аспекти, такі як ефективне управління місцевою та національною інфраструктурою. Іншим аспектом є належне врядування. Це пов'язано з тим, що країни з високим рівнем верховенства права, як правило, краще підготовлені до вирішення екологічних проблем. Екологічні зміни можуть вплинути на глобальну безпеку, змінюючи баланс сил між державами та посилюючи конкуренцію [15].

Екологічні проблеми можуть впливати на безпеку на кількох рівнях. По-перше, вони можуть мати прямий вплив, наприклад, коли стихійні лиха

впливають на засоби до існування і фізичну безпеку людей. По-друге, екологічна нестабільність може спричинити системну нестабільність, наприклад, коли вона призводить до дефіциту продовольства і води. Нарешті, політичний і геополітичний рівень може зазнати негативного впливу в результаті перших двох чинників у поєднанні з поганим управлінням і корупцією. Загрози екологічній безпеці можуть впливати на інші сектори безпеки, посилюючи місцеву, національну, регіональну і навіть глобальну напруженість. Наприклад, вони можуть сприяти виникненню конфліктів через нестачу природних ресурсів (води, продовольства). Це питання буде ставати все більш гострим, оскільки населення світу зростає, а зміна клімату зменшує здатність навколишнього середовища забезпечувати ці необхідні ресурси. Багато громад по всьому світу, особливо в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, десятиліттями страждають від деградації довкілля через невдалі, неадекватні або неправильно керовані промислові та сільськогосподарські дії і політику. Тому це не є новим питанням безпеки як таким. Однак цей аспект екологічної безпеки може загостритися через прискорення кліматичних змін, які по-різному впливають на різні регіони, такі як Близький Схід, Африка на південь від Сахари та Південно-Східна Азія [16].

Економічна безпека - це сукупність умов і чинників, які гарантують незалежність, стабільність і здатність до постійного оновлення та вдосконалення національної економіки, і саме під таким кутом зору досліджувалася багатьма науковцями. Економічна безпека - це стан економіки, за якого знижується соціальна напруженість у суспільстві за рахунок підвищення добробуту населення та престижу країни на світовому рівні.

. Економічна безпека - це стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціально-політичного і оборонного існування, поступального розвитку, невразливості її економічних інтересів щодо можливих зовнішніх впливів. внутрішні загрози та впливи. Такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціально орієнтований розвиток країни в цілому, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку зовнішніх і внутрішніх процесів розуміється як економічна безпека на державному рівні. Економічна безпека як стан захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, при якому забезпечуються економічний суверенітет країни, єдність її економічного простору, умови для реалізації стратегічних пріоритетів, щоб досягти стабільно високих результатів .

Вимір безпеки людини має бути невід'ємною частиною поточної та майбутньої політики, якщо ми хочемо досягти стійкого миру. Серед напрямків діяльності – екологічна безпека, як одна з передумов досягнення миру, безпеки та міжнародної стабільності. Ми розглядаємо екологічну безпеку як важливу складову політики безпеки. Ми прагнемо підвищити обізнаність зацікавлених сторін про цей аспект безпеки та його зв'язок із безпекою держави та людини, а також покращити навички прийняття рішень суб'єктами безпеки з урядів, міжнародних організацій, громадянського суспільства та приватного сектору в

усьому світі. Ми зосереджуємось, зокрема, на складних взаємозв'язках між екологічною безпекою та рядом викликів безпеці, таких як конфлікти, міграція, охорона здоров'я та тероризм. На нашу думку, екологічна безпека охоплює кілька сфер досліджень, включаючи зміну клімату, управління ресурсами та втрату біорізноманіття [17].

Маючи повне уявлення про виклики, з якими ми стикаємося, ми можемо думати про планетарну та екологічну безпеку, розширити кругозір учасників наших курсів і дозволити їм з'єднати точки між сферами безпеки, які їх особливо цікавлять. Важливо, що цей підхід узгоджується з Цілями сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ЦСР) до 2030 року, які ставлять 5Р: Люди, Планета, Процвітання, Мир і Партнерство в основу людської діяльності. Чотири з 17 цілей безпосередньо пов'язані з проблемою екологічної безпеки: ЦСР 6 щодо чистої води та санітарії, ЦСР 13 щодо кліматичних заходів, ЦСР 14 щодо морів і морських ресурсів і ЦСР 15 щодо наземних екосистем [18].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціально-економічна безпека як фактор забезпечення конкурентоспроможності економік у фрагментованому світі забезпечує зростання через розвиток людського потенціалу. Ці підходи узгоджуються з альтернативними формулюваннями стратегічних цілей країн та розумінням майбутнього освіти. Траєкторія внеску освіти у використання сучасних методів забезпечення економічного та соціального розвитку - від технічної підготовки до висококваліфікованих людських ресурсів, економіки, заснованої на знаннях, та інноваційних суспільств. Важливим завданням інноваційного розвитку є створення умов для розвитку громадянами своїх здібностей до інноваційної діяльності. Інноваційні люди повинні вміти адаптуватися до постійних змін у власному житті, економічному розвитку та науково-технічному прогресі. Основними компетенціями інноваційної спільноти є: 1) безперервна освіта, постійне вдосконалення, перепідготовка та самовдосконалення, професійна мобільність та готовність пробувати нове; 2) вміння критично мислити; 3) здатність та готовність до розумного ризику, креативність та підприємливість, вміння працювати самостійно та готовність працювати в команді, готовність працювати в конкурентному середовищі. Формування цих здібностей є тривалим і складним процесом, що включає не лише окремі сфери соціально-економічної політики (передусім освіту), а й необхідність адаптації соціального середовища в цілому до цих цілей.

References

1. Balaniuk I.F., Maksymyuk M.M. Types of economic security. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series Economics*. Issue 1(47).Vol.2, 2016. P. 142- 145.
2. Glazov O.V. National security: essence, features, concept and geopolitical factors. *Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University. Ser. :Political science*. 2011. V. 155, vol. 143. P. 42-46.
3. Kolenda N.V. Socio-economic security of population and its main components. *Modern directions of theoretical and applied researches* '2013. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf>

4. Nyzhnyk V.M. Economic diplomacy and economic security of Ukraine. *Khmelnitsky: KhNU*, 2007. – 299 p. [Electronic resource]. – Access mode : http://megalib.com.ua/book/10/Ekonomichna_diplomatiya_ta_ekonomichna_bezpeka_Ykraini.html.
5. Romanovskaya Yu.A. Socio-economic security: the content of the category and its objects. *Business Inform.* 2019. №6. C. 13–20. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6>
6. Romanova A.A. The system of ensuring human and civil rights and freedoms in Ukraine. *Law Forum.* 2012. № 2. C. 599-602. URL: FP_index.htm_2012_2_95%20.pdf
7. Sivolap L.A. Theoretical aspects of national security of the country and the impact on it of economic security. *Bulletin of the Azov State Technical University.* 2014. Issue 27. pp. 55-62. UTRL: VPDTU_ek_2014_27_9.pdf
8. Socio-economic security: textbook. persons. / O. V. Bezpalko, A. D. Berger, T. M. Berezyanko, O. I. Dragan, L. M. Maznyk, A. O. Levchuk, O. M. Oliynychenko, L. I. Tertychna, N. M. Chesnik, O. A. Chyhrynets [Edited by O. I. Dragan]. – K.: NUFT, 2019. – 277 c.
9. Titko E.V. National and international security in the context of human rights protection in today's conditions. *Philosophical and methodological problems of law.* 2016. № 2(12). pp. 126-138. URL: Fmpp_2016_2_12.pdf
10. Utenkova K.O. Economic security as a component of national security of Ukraine International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST). *Bulletin of Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Geography.* Vol. 9, 2019. P. 133- 144. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/14463-Article%20Text-28635-2-10-20191027.pdf>
11. Chizhov D. A. National security as an element of the system of ensuring human and civil rights and freedoms // State and regions. Series: Law, 2021, No. 4 (74). P. 96- 101
12. Andriukaitene, R., Cherep, A. V., Voronkova, V. H. Level of corporate social responsibility: the case of tourism. *Management of socio-economic development of regions and the state: collection of materials of the XVI International Scientific and Practical Conference / ed. A. V. Skull.* Zaporizhzhia : Zaporizhzhia National University, 2022. P.183-186.
13. Voronkova Valentina. "Society risk" as a result of the crisis of modern civilization in global change. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy.* 2014. Issue 58. P.13-24.
14. Cherep, A.V., Voronkova, V.G., Cherep, O.G. Transformational changes in the management of organizations and human resources in the digital age. *Strategic priorities for the development of entrepreneurship, trade and exchange activities: materials of the III International Scientific and Practical Conference, Zaporizhzhia, May 11-12, 2022.* Zaporizhzhia : NU "Zaporizhzhia Polytechnic", 2022. pp. 393-395.
15. Cherep, A.V., Voronkova, V.G., Cherep, O.G. Systematization of the study of digital transformation of new business models. *Economic, legal and socio-technical directions of evolution of digital society: proceedings of the international scientific and practical conference: in 2 vols. Volume 2.* Dnipro: University of Customs and Finance, 2022. pp. 331-332.
16. Voronkova, V.G., Cherep, A.V., Cherep, O.G. Humanistic concepts of "regenerative economy" and "common good" as an effective factor in human resource management. *Theoretical and practical aspects of modern scientific research: collective monograph.* Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing. Services, 2022. p.27-40.
17. Cherep A.V., Bugai V.Z., Gorbunova A.V., Cherep O.G. Financial planning: workshop for applicants for higher education bachelor's degree specialty "Finance, banking and insurance" educational and professional program "Finance and Credit" Workshop Kyiv: Publishing House "Condor", 2023. 196 c.
18. Cherep A.V., Pulina T.V., Cherep O.G. Innovation management: textbook. Kyiv: Condor, 2018. pp. 23-45.

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту
Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №25089-15029P від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.
Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.
Офіційний сайт наукового журналу:
<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.09.2023.
Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м².
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 27,46.Формат 70x100/16.
Замовл. №456. Тираж 50.